

2025 – 2027 DÖNEMİ ORTA VADELİ BÜTÇE ÇERÇEVESİ

1. GİRİŞ

Değiştirilmiş ve birleştirilmiş şekliyle 41/2019 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Yasası'nın 12'nci maddesi uyarınca Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan 2025 – 2027 dönemi Orta Vadeli Mali Plan (OVMP) 29 Mayıs 2024 tarihli Resmi Gazete¹'de yayımlanmıştır. OVMP'de, mali konularla ilgili mevzuatların yürürlüğe girmesiyle ekonominin etkin ve verimli, denetlenebilir ve kontrolünün sağlanabilirliği, gelir artırıcı önlemler alınarak devlet gelirlerinin artırılması, bütçe açığının kademeli olarak düşürülmesi ve 2027 yılı ile birlikte bütçe açığının kapatılarak denk bütçeye ulaşılması hedeflenmiştir. Bu dönemde, mali disiplin sürdürülerek bütçe dengesinin sağlanması, enflasyonun kademeli olarak düşürülmesi, büyümenin hızlandırılması, istihdamın artırılarak gelir dağılımının iyileştirilmesi, kamu harcamalarında azami özenin gösterilmesi ve cari harcamalarda tasarruf yoluna gidilmesi amaçlanarak, tasarruf tedbirleri sonucunda ortaya çıkan kaynakların yatırım projelerine aktarılması öngörülmektedir.

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Yasası'nın ilgili maddelerinin hükmü uyarınca Devlet Planlama Örgütü (DPÖ) tarafından revize edilen OVMP'nin makroekonomik tahminlerde meydana gelen sapmaların, döviz kurlarının beklenenden düşük seyretmesi ve enerji fiyatlarındaki dalgalanmanın geçmiş yıllara oranla az olmasından kaynaklı olduğu gösterilmektedir. Ayrıca, yakın coğrafyamızda meydana gelecek jeopolitik şokların enerji fiyatları ve döviz kurları üzerinde yaratacağı olumsuz etkilerden dolayı meydana gelecek sapmaların, tahminlerde revizyon gerektirebileceği uyarısında bulunmaktadır.

2025 – 2027 dönemi Orta Vadeli Bütçe Çerçevesi'nin (OVÇB) amaç ve öncelikleri, Merkezi Devlet yönetimi bütçe döneminde kamu idaresi bütçelerinin hazırlanmasında, öngörülen harcamaların kamu maliyesi üzerindeki etkisinde, orta vadeli mali plan kapsamında uygulanması planlanan tedbirlere uyum sürecinde belirleyici olacaktır.

IMF'in 2024 yılında yayınlamış olduğu "Küresel Ekonomik Görünüm Raporu'nun"² ekim sayısında, Covid-19 salgını ve Rusya-Ukrayna savaşının ardından küresel toparlanmanın yavaş ve düzensiz olmayı sürdürdüğüne vurgu yapılmış, özellikle yükselen piyasalarda ve gelişmekte olan ekonomilerde hala salgın öncesi seyrinin gerisinde kaldığının altı çizilmiş, yeniden açılımla gelen toparlanma ve enflasyonun düşürülmesinde kaydedilen ilerleme ile birlikte yılın başındaki ekonomik

¹ <https://basimevi.gov.ct.tr/Portals/6/2024/111.pdf?ver=2024-05-16-122430-160>

² <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2024/10/22/world-economic-outlook-october-2024>

dayanıklılığa rağmen rahatlamak için daha erken olduğu uyarısında bulunulmuştur. Büyüme tahminlerinin ortalamasının altında olduğunun belirtildiği raporda, geçtiğimiz yıl yüzde 3,5 büyüdüğü anımsatılan dünya ekonomisinin, bu yıl yüzde 3, gelecek yıl yüzde 2,9 olmasının beklenildiği bildirilmiştir. Bu bağlamda, küresel ekonomik büyüme tahminlerinin 2000-2019 yılları ortalaması olan yüzde 3,8'in altında kaldığı kaydedilmiştir. Küresel enflasyonun 2022 yılında yüzde 8,7 seviyesinden 2023'te yüzde 6,9'a ve 2024'te yüzde 5,8'e istikrarlı bir şekilde düşeceği öngörülürken, enflasyon tahminlerinde bu yıl için 0,1 ve gelecek yıl için 0,6 puanlık artış görülmesine bağlı olarak 2025'e kadar enflasyon hedeflerine dönülmesinin beklenilmediğine işaret edilmiştir. Buna bağlı olarak, küresel ekonomide ılımlı gevşeme olabileceği değerlendirilmesinde bulunulmuştur. Düşük gelirli gelişmekte olan ülkelerin yarısından fazlasının borç sıkıntısı içinde veya yüksek risk altında olduğuna değinilen raporda, küresel iklimin ve jeopolitik şokun gıda ve enerji fiyatları üzerinde ilave artışlara neden olabileceği, jeoekonomik ayrışmanın yoğunlaşmasının emtianın piyasalar arasındaki akışını kısıtlayabileceği, ek fiyat dalgalanmalarına neden olabileceği ve yeşil dönüşümü karmaşık hale getirebileceği ifade edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yayımlanan “2025-2027 Orta Vadeli Program'da”³, jeopolitik gerilimlerin ve pek çok ülkedeki seçimler sonrasına yönelik politika belirsizliklerinin küresel ticarete korumacılık eğilimlerini ve tedarik zincirlerinde bozulmaları besleme olasılığının devam ettireceğine işaret edilmiştir. Ayrıca, iklim değişikliğine bağlı kuraklık gibi doğal afetlerin sıklığının artması ve boyutlarının büyümesi küresel enflasyon beklentileri üzerinde olumsuz etki yaratacağına değinilmiştir. Ayrıca raporda, yurt içi talebin büyümeye katkısının mevcut seviyelerinde kalması ve hizmet ihracatındaki olumlu görünümün desteği ile net mal ve hizmet ihracatının büyümeye pozitif katkısının olacağı ifade edilmiş, ekonomik büyümenin yüzde 3,5 oranında gerçekleşeceği öngörülmüştür. Türkiye Cumhuriyeti'nde para politikasındaki kararlı duruşla birlikte yurt içi talepte dengelenme, döviz kurunda istikrarlı seyir ve enflasyon beklentilerindeki iyileşmenin devam ettirilmesiyle birlikte Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE)'de yıllık artış oranının yıl sonunda yüzde 41,5 seviyesine gerileyeceği belirtilmiştir. Genel devlet bütçe açığının GSYH'ya oran olarak bir önceki yıla göre azalış göstermesi beklenen 2024 yılında, kamu kesimi genel dengesinin GSYH'nın yüzde 4,9'u oranında açık vermesi, AB tanımlı genel yönetim borç stokunun GSYH'ya oranının ise yüzde 25,6 olması tahmin edilmiştir. Bu bağlamda; Program döneminde büyüme patikasının dezenflasyon sürecini desteklemek üzere potansiyel seviyesinin üzerine çıkmayacak şekilde öngörüldüğü belirtilmiştir.

³ https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/09/Orta-Vadeli-Program_2025-2027.pdf

Dünya ve Türkiye ekonomisindeki gelişmeler de yakından takip edilerek, DPÖ tarafından 2024 yılı Ekim ayında revize edilen makroekonomik tahminlere göre hazırlanan “2025 – 2027 Mali Yılı Orta Vadeli Bütçe Çerçevesi” döneminde; kamu harcamalarının kontrol altında tutularak maliye politikasının sürdürülebilirliğinin gözetilmesi, kamunun borçlanması ve kamu maliyesi alanında elde edilen kazanımların da gelecek dönemlerde korunması ve kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması ile kamu gelirlerinin artırılması ve kamu maliyesinin başarılı olması hedeflenmektedir.

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Yasasında temel ilke olarak belirlenen, bütçe yasası ve orta vadeli bütçe çerçevesinin sürdürülebilirlik, ihtiyatlılık, istikrar, tutarlılık ve şeffaflık ilkelerine dayanılarak hazırlanması, onaylanması, sunulması ve uygulanması esas alınmaktadır.

Bu bağlamda, 2025 – 2027 dönemi OVMP’de öngörülen amaç ve hedeflere ulaşılmasında belirlenen politikalar, “2025 – 2027 Mali Yılı Orta Vadeli Bütçe Çerçevesi”nde de aynen uygulanacaktır.

2. MERKEZİ DEVLET YÖNETİMİ BÜTÇESİNİN DAYANDIĞI TEMEL MAKROEKONOMİK ANALİZ VE HEDEFLER

DPÖ tarafından revize edilen makroekonomik tahminlere göre OVMP verileri güncellenip 2025 – 2027 Mali Yılı Orta Vadeli Bütçe Çerçevesi hazırlanmıştır. “2025 – 2027 Orta Vadeli Bütçe Çerçevesi” makroekonomik göstergeleri, makroekonomik ve finansal istikrarı güçlendirmeyi, yüksek katma değerli üretimi teşvik etmeyi, enflasyonu orta vadede düşürmeyi, iş ve yatırım ortamını iyileştirmeyi esas alan politikalara öncelik verilecektir. Ayrıca, mali disiplinin korunarak giderlerin önceliklendirilmesi ve kaynakların belirlenen önceliklere göre tahsis edilmesini esas alan politika zemininin oluşturulmasını vurgulamaktadır.

Bu bağlamda, 2025 -2027 dönemi Merkezi Devlet yönetimi bütçesinin gelir ve gider tahminlerinin belirlenmesinde Orta Vadeli Bütçe Çerçevesi’nde yer alan temel makroekonomik göstergeler ve temel politikalar esas alınacaktır.

2.1. Temel Makroekonomik Göstergeler

KKTC ekonomisi ticaret, turizm ve eğitim gibi hizmet sektörleri tarafından domine edilmektedir. Covid-19 salgınından dolayı turizm ve eğitim sektörünün olumsuz etkilerinin yansıması 2020 ve 2021 yılları GSYİH’de görülmüştür. Sınır kapılarının yeniden açılmasıyla, turizm ve eğitim sektörü ve bu sektörlerle bağlı hizmet sektörlerinde bir toparlanma yaşanmış ve bu toparlanmanın 2022 yılında GSYİH büyüme oranında ciddi bir artışa yol açtığı izlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ekonomisi ile doğrudan ilişkisi bulunan KKTC ekonomisinin, 2022 ve 2023 yıllarında yıllık enflasyon oranlarında gerçekleşen yüksek seviyeler 2023 yılında ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etki yapmış olsa bile 2024 yılında ekonomide büyümenin daha yüksek seviyede devam edeceği tahmin edilmektedir.

Bu bağlamda, 2025 – 2027 dönemi Merkezi Devlet Yönetimi Bütçesi gelir ve gider tahminlerinin belirlenmesinde, Türkiye ve dünya ekonomisindeki gelişmelerin yanı sıra, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başbakanlığı DPÖ makroekonomik gerçekleşme ve tahminleri esas alınmış ve Tablo 1’de yer alan göstergeler doğrultusunda Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe teklifleri hazırlanmıştır.

Tablo 1 - Temel Makroekonomik Göstergeler

	2021	2022	2023	2024 ¹	2025	2026	2027
GSYİH Reel Büyüme (%)	3,90	13,31	7,30 ¹	11,00	5,00	6,00	7,00
GSYİH (Cari Milyon TL)	30.257,80	74.024,14	132.350,52 ¹	222.714,15	313.013,10	413.755,40	583.826,42
GSYİH (Cari Milyar USD)	3.400	4.462	5.557 ¹	6.734	7.163	7.620	9.349
GSYİH Kişi Başına (Cari USD)	9.671	12.245	14.599 ¹	17.051	17.516	18.012	20.258
İşsizlik Oranı (%)	7,8	6,3	5,1	5,2	5,3	6,0	5,5
İhracat (Milyon USD)	134,77	140,41	176,24	185,05	196,16	210,87	250,00
İthalat (Milyon USD)	1.571,09	2.289,29	2.817,36	3.030,27	3.223,25	3.428,91	4.206,92
Dış Ticaret Dengesi (Milyon USD)	1.442,44	2.163,64	2.618,94	2.845,22	3.099,33	3.294,90	3.956,92
Cari İşlemler Dengesi/GSYİH (%)	1,40	2,31	2,25 ¹	3,53	3,13	2,90	3,00
Dış Ticaret Hacmi/GSYİH	50,20	54,20	53,38 ¹	47,74	47,67	47,70	47,67
TÜFE Yıl Sonu (%)	46,1	94,5	83,6	60,0	35,0	25,0	12,0

1: Gerçekleşme Tahminidir.

DPÖ’nün 2024 yılı Ekim ayında hazırladığı 2021-2027 dönemi gerçekleşme ve tahminler tablosunda, Resmi Gazete’de yayımlanan 2025 – 2027 dönemi OVMP makroekonomik analiz ve hedefler tablosuna göre farklılıklar ortaya çıkmıştır.

GSYİH reel büyüme oranlarındaki farklılığın temel nedeni 2025 – 2027 dönemi OVMP yayınlandığında, 2024 yılı GSYİH büyüme oranı tahmini yapıldığında 2024 yılı ithalat ve ihracat rakamlarının henüz yayınlanmamış olmasından kaynaklı farklılıklar oluşmuştur. Bu nedenle kamu harcamalarındaki, enerji tüketimindeki artışlar ile diğer destekleyici göstergeler göz önünde bulundurularak Ekim 2024 makroekonomik analiz ve hedefler tablosuna revize yapılmıştır. Bu

bağlamda, GSYİH reel büyüme tahmin oranı 2023 yılı için yüzde 7,3 olarak revize edilmiştir. Bu kapsamda elde edilen veriler doğrultusunda 2024 yılı için GSYİH reel büyüme oranı tahmini yüzde 11 olarak öngörülmüştür.

GSYİH'nin TL, Dolar ve kişi başına dolar bazlı verilerinin DPÖ tarafından geriye dönük beş yıllık değişimi KKTC İstatistik Kurumu tarafından yapılan projeksiyon nüfus ile ilgili revizyondan kaynaklı olduğu açıklanmıştır. 2024 yılı GSYİH'nin TL bazlı tahmininde küçük bir değişim olmasına karşın, Dolar kurunda yapılan aşağı yönlü revizeden kaynaklı olarak Dolar bazlı tahmini güncellenmiştir. GSYİH 2024 yılı Dolar bazlı tahmininde artış yaşanmasına karşın GSYİH kişi başına Dolar bazlı tahmininde aşağı yönlü revize edilmesi KKTC İstatistik Kurumu tarafından yapılan projeksiyon nüfus revizyonundan kaynaklı olduğu gösterilmiştir.

2025 – 2027 dönemi OVMP makroekonomik analiz ve hedefler tablosunda 2023 yılı gerçekleşen ithalat ve ihracat verilerinde 2024 yılı Ekim ayında yapılan güncelleme Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında yapılan ticaretin dahil edilerek revize edilmesinden kaynaklanmaktadır.

2025 – 2027 dönemi OVMP ve 2025 – 2027 dönemi OVBC makroekonomik analiz ve hedefler tablolarındaki TÜFE yıl sonu tahminleri 2024 yılı için dolar kurunun beklenenden düşük seyretmesinden kaynaklı olarak aşağı yönlü revize edilmiş ve 2025 yıl sonu TÜFE oranı yüzde 35,0 olarak tahmin edilmiştir. 2025 yıl sonu TÜFE tahmini, enerji fiyatları ve döviz kurlarının geçmiş yıllara kıyasla artış oranının daha düşük gerçekleşeceği varsayımıyla belirlenmiştir.

2.2. Bütçe Giderlerine İlişkin Temel Politikalar

2025 – 2027 dönemi Merkezi Devlet Yönetimi Bütçesi, kamu harcama politikası belirlenen öncelikler dikkate alınarak, Merkezi Devlet yönetimi bütçe giderlerine tahsis edilen ödenekler doğrultusunda yürütülecektir. Kaynak kullanımında etkinliği artırmak ve hesap verebilirliği güçlendirmek amacıyla, başta hizmet alımları olmak üzere kamu harcamalarına ilişkin karar alma sürecinde fayda-maliyet analizlerinden yararlanılacaktır.

2025–2027 bütçe döneminde kamu yatırımlarının, büyümeye, özel kesim yatırımlarını desteklemeye, istihdamı ve ülke refahını artırmaya katkısının azami seviyeye çıkarılması amaçlanmaktadır.

Bu bütçe döneminde yapılacak kaynak tahsisleri; etkinlik, verimlilik ve katma değer artırılması hedefi çerçevesinde gözden geçirilecek ve bu alanda gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Teşviklerin gözden geçirilerek ekonomiye katma değer yaratacak olan alanlara teşvik verilmesi amaçlanmaktadır.

Kamu hizmetleri yürüten devlet kurumlarının teşkilat yasaları gözden geçirilerek, kamuda sunulan hizmetlerin veriminin artırılması hedeflenmektedir.

Teknolojinin ve bilgi işlem altyapısının güçlendirilmesi ve e-devlet uygulamalarının hızla yaygınlaştırılması, kurumların birbiriyle entegre olarak kullanılan bilişim ağı programlarının güvenilir ve kayıt dışı ekonomiye olanak sağlamayacak şekilde planlanacaktır.

2.3. Bütçe Gelirlerine İlişkin Temel Politikalar

Önceki dönemde hazırlanmış olan OVMP çerçevesinde bütçe gelirlerinde öngörülen artış politikalarında hedeflenen yasal düzenlemeler KKTC Cumhuriyet Meclisi'nde bulunmaktadır. Bunlar; Şans Oyunları (Değişiklik) Yasa Tasarısı ve Kaldıraçlı İşlemler (Foreks) Yasa Tasarısı olup, bu yasa tasarılarının yürürlüğe girmesiyle 2025 yılında gelirlerde artış öngörülmektedir. Önceki dönemde hazırlanmış olan OVMP çerçevesinde 2024 yılında yasa değişikliği yapılarak gelir artışı öngörülen, Gelir Vergisi (Değişiklik) Yasası ile Şans Oyunları Hizmetleri Yasası 30 Nisan 2024 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu vesileyle 2024 Mayıs ayından sonra gelirlerde artış gerçekleşmiştir.

Elektronik Şans Oyunları Yasası, Sanal Finansal Varlıklar Yasa çalışmaları devam etmekte olup, 2025 yılı sonu itibariyle ilgili gelir kalemlerinde önemli oranda artış olması öngörülmektedir.

Taşınmaz Mal Satış sözleşmeleri üzerinden yapılan tapu devirleri işlemleri ile ilgili olarak, 19/1963 sayılı Pul Yasası'na istinaden yabancılara ait tapu devir sözleşmelerinin Pul Yasası gerekleri yerine getirilirken, Tapu ve Kadastro Dairesi tarafından belirlenen rayiç bedel üzerinden hesaplanan stopaj miktarının işlem anında tahsili Gelir ve Vergi Dairesi tarafından sağlanması hedeflenmiş olup, bu hedefe 2024 yılında ulaşılmıştır. Buna bağlı ilgili kalemlerde gelir artışı sağlanmıştır. 2025 yılı mali politikaları içerisinde Tapu ve Kadastro Dairesi tarafından sözleşmeler ile yapılan tüm tapu devir işlemlerinde, işlem anında stopaj ödenmesi uygulamaya konularak, gelir artışı ile birlikte zamanında tahsil edilemeyen vergi gelirlerinin artışının sağlanması da gerçekleştirilmiştir.

Salgın sonrası yaşanan ekonomik kriz nedeniyle temel tüketim mallarında KDV indirimlerine gidilmiş ve lüks tüketim ürünlerine yönelik KDV düzenlemesi yapılmıştır. 2025 yılında ilgili temel tüketim malları ve hizmetlerinde KDV oranları yeniden düzenlenerek güncellenmesi planlanmaktadır. 2025 yılında ilgili mal ve hizmetlerin tesliminden ortaya çıkacak olan KDV'nin artması öngörülmektedir.

EFT- POS özelliği olan yeni nesil ödeme kaydedici cihazların kullanımını zorunlu hale getirilmiş ve 2025 yılı sonuna kadar ekonomide tüm sektörlerde, eski model yazar kasa cihaz kullanımının son bularak bu cihazların yerini yeni nesil ödeme kaydedici cihazların alması hedeflenmiştir. Bu vesileyle 2024 yılındaki beyanlar önceki yıla oranla artmış olup 2025 yılında kayıt dışı ekonominin bir kısmının kayıt altına alınması ve bu oranın daha da artması hedeflenmektedir.

2024 yılında yükümlülerin işlemleri ile ilgili tahsilat ve ödemelerinin bankalarca düzenlenen belgelerle tevsik edilmesi zorunluluğu ile ilgili tüzük çalışmasının 2024 yılında tamamlanarak uygulamaya geçilmesi ve kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması hedeflenmiştir. 2024 yılı sonunda ilgili çalışmalar tamamlanmış olup kira geliri yükümlüleri ile 3 kişiden fazla istihdam sağlayan yükümlülerin maaş ve ücret ödemelerinin banka aracılığı ile yapması zorunluluğu getirilerek kayıtdışı ekonominin kayıt altına alınması hedeflenerek ilgili çalışma yayımlanmak üzere Bakanlar Kuruluna sunulmuştur.

Kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması amacıyla, meslek kuruluşlarının yasa ve tüzük çalışmaları yeniden düzenlenerek güncellenmiştir. 2024 yılında meslek kuruluşlarının yasa ve tüzüklerinin yürürlüğe girmesi ile kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması hedeflenirken, yeni yasal düzenlemelerle hazırlanan harç miktarları ile ilgili gelir kalemlerinde gelir elde edilmeye başlanmıştır.

Bankalarda uygulanan kredi ve satış sözleşmelerine ait pul işlemlerinin otomasyon sistemi üzerinden gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla 19/1963 Sayılı Pul Yasası'na istinaden düzenlenen Yasa ve Tüzük çalışmalarına bağlı olarak otomasyon sisteminde hazırlanan değişiklikler ile zaman, işgücü ve gelir kaybı önlenerek ilgili gelir kalemlerinde artış hedeflenmektedir. Bu değişikliklere ilave olarak tüm sözleşmelerin pul işlemlerinin otomasyon sistemi üzerinden yapılabilmesi sağlanarak kısa vadeli kira sözleşmelerine ait pul işlemlerinde ortaya çıkan gelir kaybının ortadan kaldırılması, kayıt dışı ekonomide yer alan bu işlemlerin kayıt altına alınması sağlanarak uygulamada yaşanan sıkıntıların giderilmesi hedeflenmektedir.

E-Fatura işlemleri, 2025 yılı içerisinde işlem hacmi yüksek olan tüzel kişi işletmelerinde uygulamasının zorunlu hale getirilmesiyle, kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması sağlanacaktır.

27/1977 Sayılı Vergi Usul Yasası'na göre elektronik tebliğ (E-Tebliğ) ile ilgili tüzük kurallarının uygulaması zorunlu hale getirilerek, tahsil edilmesi gereken vergilerin tebliğ edilememesi nedeniyle zamanında tahsil edilemeyen veya tahsili gecikmiş kamu alacaklarının tahsil edilebilmesi hedeflenmektedir. Bu düzenlemeyle gecikmiş kamu alacaklarının zamanında tahsili sağlanırken 2025

yılı içerisinde tahsili gecikmiş vergilerin tahsilinin gerçekleşmesi hedeflenmektedir. 2024 yılında kısmen uygulamaya konulmuş olup tebliğler gerçekleştirilmiş ve tahsilat sağlanmıştır.

Yükümlülerde E-Tebliğ işlemlerinin uygulamaya geçirilmesi ve yaygınlaştırılarak verginin zamanında tahsili ile gelirlerin artırılması ve tarh zaman aşımına uğrayan vergilerin zamanında tahsil edilebilmesi ile gelir artışı hedeflenmektedir.

Gümrük yasası çerçevesindeki cetvellere göre tahsil edilen Fiyat İstikrar Fonu (FİF) gelir kalemi 2024 yılında detaylı çalışılarak bazı malların FİF oranları Avrupa Birliği standartları çerçevesinde yeniden düzenlenmiştir. Yeniden düzenlenen FİF oranları ile 2025 yılında FİF kaleminde artış öngörülmekte ve hedeflenmektedir.

Tek tip beyan çalışması sosyal sigorta / ihtiyat sandığı / vergi dairesine tek beyan bildirilmesi E-Devlet projesi ile birlikte yürütülmekte olup 2024 yılı sonunda çalışmaların tamamlanması, 2025 yılında yürürlüğe girmesi hedeflenmektedir. 2025 yılında ücret ve maaş ödemeleri üzerinden yaratılan gelir kaybının ortadan kalkması veya azaltılması hedeflenmektedir.

Gümrük ve İstihsal Yasası değişiklik çalışmaları 2024 yılında tamamlanmış olup gelir kaybına sebebiyet verebilecek maddeler yeniden düzenlenmiş ve günümüz koşullarına uyarlanmıştır. Bu yasa değişikliğinin 2025 yılında yürürlüğe girmesi hedeflenmekte ve ilgili kalemlerde gelir artışı öngörülmektedir.

3. MERKEZİ DEVLET YÖNETİMİ BÜTÇESİ MALİ ANALİZİ VE STRATEJİLERİ

3.1. Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Dengesi

2025-2027 dönemi Orta Vadeli Bütçe Çerçevesi’nde Merkezi Devlet Yönetimi bütçesinin gelir ve giderleri, bütçe dengesi ile bunların GSYİH içerisindeki oranları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2 - Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Büyüklüğü

	2025	2026	2027
Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Gelirleri (Milyon TL)	130.623	181.370	221.854
Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Gelirleri / GSYİH (%)	41,73	43,84	38,00
Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Giderleri (Milyon TL)	148.241	185.301	222.361
Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Giderleri / GSYİH (%)	47,36	44,79	38,09
Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Dengesi (Milyon TL)	-17.618	-3.931	-507
Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi / GSYİH (%)	-5,63	-0,95	-0,09

Merkezi Devlet yönetimi bütçe açığının GSYİH’ya oranının 2025 mali yılında % 5,63, 2026 mali yılında %0,95 olarak gerçekleşeceği, yukarıdaki “2.3. Bütçe Gelirlerine İlişkin Temel Politikalar” başlığı altında belirlenen politikalar çerçevesinde yeni gelir kaynakları yaratılarak ve kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması sağlanarak bütçe açığının kademeli olarak 2027 yılına kadar % 0,09 oranına düşeceği tahmin edilmektedir.

2026 Mali yılı Merkezi Devlet yönetimi bütçe açığı 2025 mali yılına göre değerlendirildiğinde %77,69 oranında azalma meydana gelmesi öngörülmektedir. 2027 mali yılı Merkezi Devlet yönetimi bütçe açığı ile 2026 mali yılına göre değerlendirildiğinde ise 2027 yıl sonuna kadar %87,10 oranında azalma öngörülerek bütçe açığının kapatılarak denk bütçeye ulaşılması hedeflenmektedir (Bkz. Tablo 2).

3.2. Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Giderleri

2025-2027 döneminde Merkezi Devlet yönetimi bütçe giderleri; makroekonomik göstergeler, temel politika belgelerinde ortaya konulan öncelikler ve kamu idarelerinin ihtiyaçları esas alınarak belirlenmiştir. Bu çerçevede, bütçe giderlerinin ekonomik tasnif bazında belirlenmesinde kullanılan ve öne çıkan temel unsurlar aşağıda belirtilmiştir.

Personel giderlerine ilişkin ödenek tahsis edilirken, kamu personeline mali imkanlar ve hedefler göz önünde bulunarak 2025 - 2027 dönemi Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Yasa Tasarısı'nda İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan Tüketici Fiyat Genel Endeksine göre DPÖ tarafından yapılan tahminler ışığında 2025, 2026 ve 2027 mali yıllarında Ocak ve Temmuz aylarında olmak üzere oluşacak hayat pahalılığı iki kez aylık maaş ve ücretlere yansıtılmıştır. 2025, 2026 ve 2027 mali yıllarında kamuda yeni personel istihdam edilmesi ile ilgili olarak Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Yasasında öngörülen sınırlamaya devam edilecektir.

Kamu idarelerinin Orta Vadeli Bütçe Çerçevesinde, hizmetin gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkacak ihtiyaçlar, döviz ve hayat pahalılığında oluşacak değişimler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Cari transferler altındaki maaş ve maaş benzeri ödemeler, özel bütçeli idarelere, düzenleyici ve denetleyici kurumlara yapılan katkılar, tarımsal destekleme ödemeleri, burslarda yapılacak artışlar, yurt içi ve yurt dışı tedavi ödemeleri ile diğer transferler dikkate alınmıştır.

Sermaye giderlerinin belirlenmesinde Orta Vadeli Bütçe Çerçevesi döneminde kamu yatırımlarına ilişkin belirlenen öncelikli hedefler kapsamında eğitim, sağlık, bayındırlık ve ulaştırma sektörlerindeki yatırımlar dikkate alınmıştır.

Yedek ödeneklerin belirlenmesinde, yıl içinde ortaya çıkabilecek öngörülmeyen giderler göz önünde bulundurulmuştur.

Faiz giderlerinin tahmininde, borç stokunun yapısı ve seyri, ulusal ve uluslararası piyasalardaki dalgalanmaların faiz giderlerine olası etkileri dikkate alınmıştır. Bu bağlamda, 2022 yılının üçüncü çeyreğinden itibaren kamu kuruluşlarının finansman ihtiyaçları, bankalardan kredi almak yerine ikrazen DİBS ihracı yoluyla karşılanmaya başlanmıştır.

2025-2027 dönemi Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe giderleri Tablo 3'te yer aldığı şekilde belirlenmiştir.

Tablo 3 - Ekonomik Sınıflandırma Bazında Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Giderleri (TL)

(Milyon TL)	2025	2026	2027
Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Giderleri	148.241	185.301	222.361
Personel Giderleri	41.086	51.357	61.629
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	3.211	4.014	4.817
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	18.321	22.901	27.481
Faiz Giderleri	1.177	1.471	1.765
Cari Transferler	63.329	79.161	94.993
Sermaye Giderleri	15.117	18.897	22.676
Sermaye Transferleri	0	0	0
Borç Verme	0	0	0
Yedek Ödenek	6.000	7.500	9.000

Yukarıda Tablo 3'te yer alan Merkezi Devlet yönetimi bütçe giderlerinin GSYİH'ye oranları ise Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4 - Merkezi Yönetimi Bütçe Giderlerinin GSYİH'ya Oranı (%)

	2025	2026	2027
Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Giderleri	47,36%	44,79%	38,09%
Personel Giderleri	13,13%	12,41%	10,56%
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	1,03%	0,97%	0,83%
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	5,85%	5,53%	4,71%
Faiz Giderleri	0,38%	0,36%	0,30%
Cari Transferler	20,23%	19,13%	16,27%
Sermaye Giderleri	4,83%	4,57%	3,88%
Sermaye Transferleri	0%	0%	0%
Borç Verme	0%	0%	0%
Yedek Ödenek	1,92%	1,81%	1,54%

3.3. Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Gelirleri

Merkezi Devlet yönetimi bütçe gelirleri, OVMP’de yer alan makroekonomik göstergeler ile gelir politikalarının bütçe gelirlerine etkileri, ulusal ve uluslararası piyasalardaki gelişmeler ve gelirlerin geçmiş yıllarda gösterdiği eğilim dikkate alınarak belirlenmiştir.

OVMP’de 2025, 2026 ve 2027 mali yılı bütçe gelir tahminleri yapılırken, DPÖ makroekonomik gerçekleşme ve tahmin tablosunda yer alan ilgili yıllara ait TÜFE tahmin oranları dikkate alınmıştır. Genel bütçe kapsamı dışında kalan Merkezi Devlet yönetimi kapsamındaki kamu idarelerinde denk bütçe yaratılmış olması nedeniyle;

(a) Devlet katkısı alan kamu idarelerinden katkı miktarları düşülerek giderlerini karşılayacak öz gelirlere ulaşılmış,

(b) Devlet katkısı almayan kamu idarelerinin tüm giderleri de aynı zamanda ilgili kamu idaresinin öz gelirlerini oluşturmuştur.

Tablo 5 - Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Gelirleri

Merkezi Devlet Yönetimi Bütçesi Gelirleri (Milyon TL)	2025	2026	2027
Vergi Gelirleri	86,011	123,912	154,889
Vergi Dışı Gelirler *	14,151	19,107	23,884
Alınan Bağış Yardım ve Krediler	18,500	23,400	25,140
Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri Toplam Gelir	118,662	166,419	203,913
Kamu İdarelerinin Öz Gelirleri (41/2019 Sayılı Yasaya ekli Cetvel II,III ve IV)	11,961	14,951	17,941
MERKEZİ DEVLET YÖNETİMİ BÜTÇESİ TOPLAM GELİR	130,623	181,370	221,854

*Sermaye Gelirleri, Diğer Gelirler, Alacaklardan Tahsilat, Red ve İadeler dahil edilmiştir.

2025 Mali Yılı Genel Bütçe Gelir Tahminleri Hazırlanırken;

Dünya genelinde ard arda yaşanan krizlerin dünya ekonomisine yansımaları yüksek enflasyon şeklinde kendini ortaya koymuştur. Ekonomik krizin etkileri, alınan ve ortaya konan önlemler ile azaltılmaya çalışılırken, belirlenen gelir artırıcı stratejilerle gelir kalemlerinde ortaya çıkacak değişiklikler ve hedefler öngörülmüştür. Bu strateji ve planlamaların bir kısmı 2024 yılında

gerçekleştirilerek kayıt dışı ekonomi kayıt altına alınmış, 2025 yılında yapılan çalışmaların yürürlüğe geçmesi ile ilgili gelir kalemlerinde artış getireceği öngörülmüştür.

2025 yılı bütçe tahminleri hazırlanırken ilgili yılın DPÖ tarafından sağlanan tahmini TÜFE oranı ile yasa çalışmaları tamamlanmış olan gelir kalemlerindeki artışlar öngörülerek düzenlenmiştir.

2026 Mali Yılı Genel Bütçe Gelir Tahminleri Hazırlanırken;

2023 – 2024 yıllarında başlatılmış olan kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması strateji çalışmaları ile geliştirilen projelerin 2024 – 2025 yıllarında uygulamaya geçmesiyle enflasyon oranında anlamlı düşüş kaydedilerek ekonomik istikrarın sağlanması ve bütçe açığının azaltılması hedeflenmektedir.

2026 yılı bütçe tahminleri hazırlanırken ilgili yılın DPÖ tarafından sağlanan tahmini TÜFE oranı ile yasa çalışmaları tamamlanmış olan gelir kalemlerindeki artışlar öngörülerek düzenlenmiştir.

2027 Mali Yılı Genel Bütçe Gelir Tahminleri Hazırlanırken;

Dolaysız vergilerin oluşturduğu gelir kalemleri, hedef konulan gelir artırıcı önlemler kapsamında yapılan yasa çalışmaları ile kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması hedeflenerek ilgili gelir kalemlerinde artış getireceği öngörülmüştür.

2027 yılı bütçe tahminleri hazırlanırken ilgili yılın DPÖ tarafından sağlanan tahmini TÜFE oranı ile yasa çalışmaları tamamlanmış olan gelir kalemlerindeki artışlar öngörülerek düzenlenmiştir.

3.4. Merkezi Devlet Yönetimi Bütçe Açığının Finansmanı

2024 yılının özellikle ilk yarısında ekonomik aktivitede yaşanan hareketlilik 2024 yılı ikinci yarısında düşüş gösterse de 2024 yılı tamamında yüzde 11 büyüme olacağı tahmin edilmiştir. Ancak yıl içinde hem enflasyon gerçekleşmelerinde hem de ekonomik aktivitedeki değişikliğe bağlı olarak gelir ve gider tahminleri ile gerçekleşmeleri arasında farklar oluşmuştur. 2024 yılının ilk 10 ayına bakıldığında zaman yaklaşık yüzde 20 artış gösteren döviz kurları yanında tüketici fiyatlarında yüzde 50'ye yakın bir artış yaşanması bütçe gelir ve gider kalemleri arasındaki büyüme hızlarını farklılaştırmıştır.

2024 yılı Haziran ayı ile başlayan dezenflasyon sürecinin 2025 yılında da süreceği tahmin edilmektedir. Ancak ekonomik aktivitede görülen düşüşün etkisi ile 2025 yılında GSYİH büyümesinin yüzde 5 olacağı tahmin edilmektedir. Yukarıda belirtilen gelişmelerin 2025 yılında da devam edeceği tahminleri altında hazırlanan 2025 yılı bütçesinde ise bütçe gelir ve bütçe gider tahminleri arasında oluşacak fark bütçe açığını 17,6 milyar TL'ye taşımıştır.

2024 yılı sonunda ilgili çalışmalar tamamlanmış olup kira geliri yükümlüleri ile 3 kişiden fazla istihdam sağlayan yükümlülerin maaş ve ücret ödemelerini banka aracılığı ile yapması zorunluluğu

getirilerek kayıtdışı ekonominin kayıt altına alınması hedeflenerek ilgili çalışma yayımlanmak üzere Bakanlar Kuruluna sunulmuştur.

Salgın sonrası yaşanan ekonomik kriz nedeniyle temel tüketim mallarında KDV indirimlerine gidilmiş ve lüks tüketim ürünlerine yönelik KDV düzenlemesi yapılmıştır. 2025 yılında ilgili temel tüketim malları ve hizmetlerinde KDV oranlarının yeniden düzenlenerek güncellenmesi planlanmaktadır. 2025 yılında ilgili mal ve hizmetlerin tesliminden ortaya çıkacak olan KDV'nin artması öngörülmektedir.

Gümrük yasası çerçevesindeki cetvellere göre tahsil edilen FİF gelir kalemi 2024 yılında detaylı çalışılarak bazı malların FİF oranları Avrupa Birliği standartları çerçevesinde yeniden düzenlenmiştir. Yeniden düzenlenen FİF oranları ile 2025 yılında FİF kaleminde artış öngörülmekte ve hedeflenmektedir.

Tek tip beyan çalışması sosyal sigorta / ihtiyat sandığı / vergi dairesine tek beyan bildirilmesi E-Devlet projesi ile birlikte yürütülmekte olup 2024 yılı sonunda çalışmaların tamamlanması, 2025 yılında yürürlüğe girmesi hedeflenmektedir. 2025 yılında ücretler ve maaş ödemeleri üzerinden yaratılan gelir kaybının ortadan kalkması veya azaltılması hedeflenmektedir.

Gümrük ve İstihsal Yasası değişiklik çalışmaları 2024 yılında tamamlanmış olup gelir kaybına sebebiyet verebilecek maddeler yeniden düzenlenmiş ve günümüz koşullarına uyarlanmıştır. Bu yasa değişikliğinin 2025 yılında yürürlüğe girmesi hedeflenmekte ve ilgili kalemlerde gelir artışı öngörülmektedir.

Yukarıda belirtilen mevzuatların yürürlüğe girmesi ile ekonominin etkin ve verimli, denetlenebilir ve kontrolünün sağlanabilir olmasıyla 2027 yılı sonu itibarı ile bütçede gelir ve gider dengesinin sağlanması hedeflenmektedir.

Ayrıca, mali disiplinin korunarak giderlerin önceliklendirilmesi ve kaynakların belirlenen önceliklere göre etkin ve verimli bir şekilde tahsis edilmesini esas alan politika zemini oluşturulacaktır.

Merkezi Devlet Yönetimi Bütçesi içerisinde yer alan Kamu İdarelerinin, gelirlerinin giderlerini karşılayamadığı durumlarda; ilgili mevzuat çerçevesinde Devlet Katkısı verilmesi, finansman ihtiyaçlarının bankalardan kredi almak yerine ikrazen DİBS ihracı yoluyla elde edilen yabancı para cinsinden kaynakların kur riski üstlenmemek için SWAP ile Türk Lirasına çevrilerek kullanılması ve kamunun daha düşük maliyetle borçlanmasına imkân sağlanması, Kurumların Devlete olan kesinleşmiş vergi borçlarının ödenmesinde kolaylık sağlanması, tahsili gecikmiş vergi borçlarının tahsilatının hızlandırılması, ekonomik sıkıntı yaşayan kamu idarelerine mali açılım sağlanması hedeflenmektedir.

4. ORTA VADELİ BÜTÇE ÇERÇEVESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2025-2027 dönemi Orta Vadeli Bütçe Çerçevesi, DPÖ tarafından 2024 yılı Ekim ayında revize edilen makroekonomik göstergeler esasına göre oluşturulmuştur.

Bu bütçe döneminde, gelir artırıcı projeler ile devlet gelirlerinin artırılması, 2026 mali yılından itibaren bütçe açığının kademeli olarak düşeceği ve 2027 yılı ile birlikte bütçe açığının kapatılarak denk bütçeye ulaşılması hedeflenmektedir.